

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/168/2021
Identifikačné číslo spisu:	4118202152
Dátum vydania rozhodnutia:	29.06.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Mária Trubanová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:4118202152.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ C. D. (neznámy), 2/ K. D. (neznáma), 3/ K. V. (neznáma), 4/ L. L. (neznáma), 5/ L. C., (neznáma) a 6/ C. L. (neznámy), zast. Slovenským pozemkovým fondom, Bratislava, Búdková 36, IČO: 17 335 345, proti žalovaným 1/ E. V., narodenému S., H., 2/ Q. T., narodenej S., H., zast. advokátkou Mgr. Ľudmilou Krajínčákovou Blahovou, Veľké Zálužie, Jána Hollého 1468/1, 3/ G. Q., narodenému S., R., zast. advokátkou Mgr. Monikou Martonovou, Bratislava, Vajnorská 8/A, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 25C/15/2018, o dovolaní žalobcov 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 03. decembra 2019 sp. zn. 12Co/240/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 03. decembra 2019 sp. zn. 12Co/240/2018 z r u š u j e a v e c m u vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej ako „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 03. júla 2018 č. k. 25C/15/2018-283 I. výrokom určil, že žalobcovia 1/ až 3/ sú podieloví spoluvlastníci, a to C. D. v podiele 3/8, K. D. v podiele 4/8, K. V. v podiele 1/8, nehnuteľností špecifikovaných vo výroku I. rozsudku okresného súdu, žalobcovia 4/ a 5/ sú podieloví spoluvlastníci, a to L. L. v podiele 1/2, L. C. v podiele 1/2 k nehnuteľnosti špecifikovanej vo výroku I. rozsudku okresného súdu; II. výrokom vo zvyšku súd žalobu zamietol; III. výrokom žalobcom 1/ až 5/ súd priznal plnú náhradu trov konania voči žalovanému 1/; IV. výrokom žalobcom 1/ až 3/ súd priznal plnú náhradu trov konania voči žalovanému 3/; V. výrokom žalovanej 2/ súd priznal plnú náhradu trov konania voči žalobcovi 6/.

1.1. Svoje rozhodnutie odôvodnil s odkazom na ustanovenie § 137, § 180 Civilného sporového poriadku zák. č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“), § 46 ods. 1, § 123, § 129, § 130 ods. 1, § 132 ods. 1, § 133 ods. 1, § 134 ods. 1, 3 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“) a § 34 ods. 14 zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách. O trovách konania súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1

CSP.

1.2. V odôvodnení svojho rozhodnutia súd uviedol, že žalobcovia ako neznámi vlastníci zastúpení Slovenským pozemkovým fondom sa podanou žalobou domáhali určenia vlastníctva k nehnuteľnostiam. Žalobcovia žalobu odôvodnili tým, že nadobudli vlastníctvo k predmetným nehnuteľnostiam a boli evidovaní ako ich vlastníci v katastri nehnuteľností. Žalovaný 1/ však získal vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam na základe notárskych zápisníc, ktorými osvedčil vyhlásenie o vydržaní vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. V trestnom konaní sp. zn. 5T/119/2012 bolo preukázané, že žalovaný 1/ nebol dobromyseľný užívateľ predmetných nehnuteľností a notársku zápisnicu dal v podstate vyhotoviť bez jeho vedomia C. F.. Časť nehnuteľností žalovaný 1/ potom previedol darovacou zmluvou na C. L.. Nehnuteľnosti - parc. č. 901 a parc. č. 902 - predal kúpnu zmluvou B. R. a následne ich nadobudol žalovaný 3/. Žalobcovia pri určení vlastníckeho práva považovali za podstatné to, že žalovaný 1/ nebol dobromyseľný pri nadobudnutí vlastníckeho práva a žalovaní 2/ a 3/ nadobudli vlastníctvo od nevlastníka.

1.3. Súd na základe vykonaného dokazovania žalobe žalobcov 1/ až 5/ voči žalovaným 1/ a 3/ vyhovel a určil, že žalobcovia 1/ až 5/ sú vlastníkmi sporných nehnuteľností. Podľa názoru súdu v spore bolo nepochybne preukázané, že k odňatiu vlastníckeho práva žalobcov došlo v rozpore so zákonom na základe notárskych zápisníc o vydržaní, ktoré boli neplatnými právnymi úkonmi, vyhotovenými v prospech žalovaného 1/ bez toho, aby mal o nich vedomosť. Žalovaný 1/ vzhľadom na uvedené skutočnosti so žalobou súhlasil. Žalovaný 3/ poukazoval na svoju dobromyseľnosť pri nadobúdaní nehnuteľností parc. č. 901 a parc. č. 902 v roku 2014. Predchádzajúci vlastníci, žalovaný 1/ a B. R., neboli ohľadne užívania nehnuteľností dobromyseľní. Vzhľadom na prebiehajúce trestné konanie voči žalovanému 1/, v ktorom bol vypočutý aj B. R., a v ktorom bola doložená aj kúpna zmluva medzi ním ako kupujúcim a žalovaným 1/ ako predávajúcim, museli mať vedomosť o protiprávnom nadobudnutí nehnuteľností notárskymi zápisnicami o vydržaní. Sporné strany poukazovali na rozdielne rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavného súdu“), žalobcovia poukázali na uznesenie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 50/2010 a žalovaný 3/ na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 549/2016.

1.4. Vzhľadom na osobitosti tejto veci súd urobil záver, že závery rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 549/2016 nie je možné aplikovať na nadobudnutie vlastníckeho práva žalovaným 3/. Uvádzané rozhodnutie vyvracia zásadu „nemo plus iuris...“, avšak nešpecifikuje podrobne, za akých konkrétnych okolností k takémuto postupu môže dôjsť. Podľa názoru súdu je objektívna všeobecná lehota 10 rokov, ubehnutím ktorej by bolo možné konštatovať, že vyššie riziko má niešť nedbalý vlastník ako nadobúdateľ v dobrej viere. Počas tohto obdobia musí oprávnený pôvodný vlastník spĺňať charakteristiku nedbalého vlastníka a na druhej strane nový vlastník musí byť počas celej doby dobromyseľný. V tomto prípade nešlo o nedbalého vlastníka a žalovaný 3/ bol dobromyseľný len počas svojej doby evidencie vlastníka nehnuteľností. Do tejto doby nemožno zarátať obdobie, počas ktorého mal nehnuteľnosti vo vlastníctve žalovaný 1/ a ani B. R.. Vzhľadom na uvedené skutočnosti súd prvej inštancie nepovažoval argumenty žalovaného 3/ o dobromyseľnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam za dôvodné. Súd mal za to, že zástupca vlastníkov nekonal tak, že by nevyvinul žiadnu snahu po dobu viac ako 13 rokov na zabezpečenie zachovania vlastníckeho práva neznámych vlastníkov, resp. nápravu vzniknutého stavu.

1.5. Zamietnutie žaloby žalobcu 6/ súd prvej inštancie odôvodnil preukázaním toho, že tento žalobca nebol neznámym vlastníkom, pretože po jeho smrti prebehlo aj dedičské konanie, a z tohto dôvodu nebol ako neznámy vlastník vo veci aktívne legitimovaný. Predmetom nároku žalobcu 6/ boli parcely č. 274 o výmere 2198 m² a parcela č. 275 o výmere 334 m². Žalovaná 2/ je však vlastníčkou parcely č. 275 o výmere 334 m² a parcely č. 274 o výmere 60 m². Vo vzťahu k tejto časti žaloby neboli žalovaní všetci, ktorí by boli vlastníkmi žalovaných nehnuteľností, teda neboli pasívne legitimované všetky dotknuté subjekty. Žalovaná 2/ nadobudla nehnuteľnosti darovacou zmluvou od právneho nástupcu žalobcu 6/, ktorý ich nadobudol od žalovaného 1/, a tým považoval súd „tento rozpor za konvalidovaný“.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalovaného 3/

rozsudkom z 03. decembra 2019 č. k. 12Co/240/2018-372 rozsudok súdu prvej inštancie v časti určenia vlastníckeho práva žalobcov 1/, 2, 3/ k nehnuteľnostiam zapísaným v katastri nehnuteľností Okresného úradu Nitra, katastrálny odbor, pre okres U., Obec H., katastrálne územie H., ako pozemky registra „E“, parcela č. 901 - záhrady o výmere 68 m² a parcela č. 902 - orná pôda výmere 2692 m², zmenil tak, že žalobu v tejto časti zamietol a žalovanému 3/ priznal voči žalobcom 1/, 2/, 3/ nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v plnom rozsahu.

2.1. Odvolací súd preskúmal správnosť napadnutej časti výroku súdu prvej inštancie o určení vlastníckeho práva v prospech žalobcov 1/ až 3/ k nehnuteľnostiam zapísaným v evidencii Okresného úradu Nitra, katastrálny odbor, nachádzajúcim sa v okrese Nitra, Obec Veľké Zálužie, katastrálne územie Veľké Zálužie, a to pozemkom registra „E“, parc. č. 901 - záhrady o výmere 68 m², parc. č. 902 - orná pôda o výmere 2692 m² (ďalej len „nehnuteľnosti parc. č. 901 a č. 902“) a po jej preskúmaní dospel k záveru, že odvolanie podané žalovaným 3/ je dôvodné, pretože súd prvej inštancie rozhodol v tejto časti v rozpore s ustálenou judikatúrou, t. j. v rozpore s rozhodnutím ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 549/2015 zo 16. marca 2016, na ktoré v predmetnom konaní odkazoval aj žalovaný 3/. Súd prvej inštancie sa vo svojom rozhodnutí priklonil k staršiemu rozhodnutiu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 50/2010, ktoré bolo týmto novším rozhodnutím evidentne prekonané. Takýto odklon nie je vo všeobecnosti zakázaný, ale problematickým sa stáva v prípade, ak súd neposkytne presvedčivé a dôkladné vysvetlenie, prečo postupoval daným spôsobom. Súd prvej inštancie neaplikovanie rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 549/2015 odôvodnil tým, že toto rozhodnutie nešpecifikuje podrobne, za akých konkrétnych okolností môže dôjsť k prelomeniu zásady „nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet“ (nikto nemôže previesť viac práv, než má sám) a prečo ho vzhľadom na osobitosti tejto veci nebolo možné aplikovať. Namiesto toho analogicky aplikoval ustanovenie § 134 ods. 1 OZ, ktoré platí pre určenie vlastníctva vydržaním, ako aj tým, že vyššie riziko má niesť nedbalý vlastník až po uplynutí objektívnej vydržacej lehoty 10 rokov. S takýmto záverom súdu prvej inštancie sa odvolací súd na podklade výsledkov vykonaného dokazovania a zisteného skutkového stavu nestotožnil.

2.2. V tomto smere odvolací súd poukazuje na ďalšie rozhodnutia ústavného súdu (sp. zn. I. ÚS 50/10 z 10. februára 2010), aj Ústavného súdu ČR (sp. zn. I. ÚS 3314/11 a I. ÚS 2219/12), ako aj Najvyššieho súdu SR (uznesenie sp. zn. 6Cdo/71/2011) uviedol, že v tomto prípade nastala kolízia ochrany vlastníckeho práva dvoch subjektov, a to vlastníckeho práva žalobcov 1/ až 3/ ako pôvodných vlastníkov sporných nehnuteľností a vlastníckeho práva žalovaného 3/, ktorý vlastnícke právo získal dobromyseľne na základe uzavretej kúpnej zmluvy s B. R. a jeho dobromyseľnosť pri nadobúdaní vlastníctva konštatoval v odôvodnení napadnutého rozsudku aj súd prvej inštancie. Žalovaný 3/ v podanom odvolaní namietal, že súd o jeho dobromyseľnosti pochybnosť nemal, a teda je dôvodné, aby jeho vlastníckemu právu bola poskytnutá náležitá ochrana. V tejto súvislosti odvolací súd konštatoval, že z odôvodnenia napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie naozaj nevyplýva pochybnosť o dobromyseľnosti žalovaného 3/. Aj zo zápisnice o pojednávaní dňa 03. mája 2018 vyplýva, že ani sporové strany nespochybňovali dobromyseľnosť žalovaného 3/ pri nadobudnutí vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Odvolací súd vychádzal zo záverov súdu prvej inštancie, svedčiacich v prospech dobromyseľnosti žalovaného 3/ pri jeho nadobúdaní vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Žalovaný 3/ sa nemal odkiaľ dozvedieť o tom, že nehnuteľnosti v skutočnosti nadobúda od nevlastníka B. R., lebo vychádzal z údajov nachádzajúcich sa v katastri nehnuteľností. Pokiaľ by bol Slovenský pozemkový fond ako zástupca neznámych vlastníkov okrem iniciovania trestného konania podnikol aj iné kroky, ktorými by účinne zabránil prevodu nehnuteľností, žalovaný 3/ by sa nemohol stať vlastníkom nehnuteľností. Aj keď sa vlastnícke právo v zmysle § 100 ods. 2 prvej vety OZ nepremŕčuje, toto právo na druhej strane zaväzuje jeho vlastníka riadne sa oň starať v zmysle zásady „vigilantibus iura scripta sunt“, t. j. bdelým patrí právo. Pokiaľ mal zástupca neznámych vlastníkov vedomosť, že došlo k nezákonnému osvedčeniu si vlastníckeho práva žalovaným 1/, kvôli čomu potom inicioval aj trestné stíhanie, mohol podniknúť aj ďalšie kroky, či už v podobe návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia (predtým predbežného opatrenia), ktorým by sa zakázalo nakladať s nehnuteľnosťami, a tiež podaním žaloby o určenie vlastníckeho práva, resp. o určenie neplatnosti daného právneho úkonu, pričom konanie mohlo byť načas aj prerušené. Zástupca žalobcov mohol vyvinúť maximálnu snahu o zapísanie informatívnej poznámky k sporným pozemkom, aby v prípade ich prevodu mohol na túto skutočnosť

poukázať a spochybníť tak dobrú vieru nadobúdateľa. Takýmto postupom by si zabezpečil úspech v spore o určenie vlastníckeho práva, resp. o určenie neplatnosti daného právneho úkonu, a zároveň by spochybnil dobrú vieru každého nadobúdateľa. Na rozdiel od viacerých možností núkajúcich sa zástupcovi žalobcov, ktorými by zabezpečil ochranu ich vlastníckeho práva, žalovaný 3/ pri nadobúdaní vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam (parc. č. 901 a č. 902) bol nútený opierať sa len o údaje prístupné v katastri nehnuteľností a z nich aj v dobrej viere vychádzať. Preto by vzhľadom na všetky okolnosti daného prípadu bolo voči nemu nespravodlivé, aby mu ako dobromyseľnému vlastníkovi nebola v tejto prejednávanej veci poskytnutá ochrana.

2.3. Vzhľadom na to, že žalovaný 3/ nadobudol sporné pozemky v dobrej viere, pričom nemal žiadnu vedomosť o tom, za akých okolností ich nadobudli jeho právni predchodcovia (B. R. a žalovaný 1/), a na druhej strane žalobcovia v zastúpení zákonným zástupcom po dobu niekoľkých rokov relevantne nevyvinuli maximálnu snahu, ktorou by eliminovali prípadný prevod vlastníckeho práva k týmto pozemkom, odvolací súd prijal záver, že by nebolo spravodlivé, aby nedbalým vlastníkom bola poskytnutá ochrana oproti vlastníkovi, ktorý bol dobromyseľný, a ktorý konal s dôverou v zápis v katastri nehnuteľností. V dôsledku zmeny rozsudku súdu prvej inštancie v napadnutej časti odvolací súd nanovo rozhodol aj o trovách prvoinštančného konania v zmysle § 396 ods. 2, § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia 1/ až 3/ (ďalej aj „dovolatelia“), ktorého prípustnosť odvodili z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

3.1. Podľa dovolateľov sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu pri posúdení právnej otázky poskytnutia ochrany v prípade kolízie ochrany vlastníckeho práva žalobcov ako pôvodných vlastníkov sporných nehnuteľností a vlastníckeho práva žalovaného 3/, ktorý vlastnícke právo získal dobromyseľne na základe uzavretej kúpnej zmluvy, poukazujúc na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/115/2016, 3Cdo/144/2010, 5MCdo/12/2011, 3Cdo/223/2016 a rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 50/2010.

3.2. Namietali prijatý záver odvolacieho súdu, že vyššie riziko má niest' nedbalý vlastník než nadobúdateľ v dobrej viere, a nebolo by spravodlivé, aby nedbalým vlastníkom bola poskytnutá ochrana oproti vlastníkovi, ktorý bol dobromyseľný, a ktorý konal s dôverou v zápis v katastri nehnuteľností. Podľa dovolateľov sa odvolací súd pri riešení predmetnej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, podľa ktorej je nutné zotrvať na dôslednom uplatnení zásady, podľa ktorej nikto nemôže previesť na iného viac práv než má sám („nemo plus iuris transferre potest, quam ipse habet“) aj v prípadoch, ktoré sa môžu javiť ako nespravodlivé, v zhode s ktorou mal súd poskytnúť ochranu vlastníckemu právu pôvodných vlastníkov - žalobcov 1/ až 3/. V prípade rozhodnutí odkláňajúcich sa od vyššie uvedeného právneho záveru (sp. zn. 6Cdo/71/2011) išlo podľa dovolateľov o ojedinelé odklony od ustálenej judikatúry.

3.3. Navrhli, aby odvolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, príp. napadnuté rozhodnutie zmenil tak, že žalobe v časti určenia vlastníckeho práva žalobcov 1/ až 3/ vyhovie.

4. Žalovaný 3/ v písomnom vyjadrení k dovolaniu navrhoval, aby odvolací súd dovolanie žalobcov zamietol a priznal mu náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) zároveň aj dôvodné, a preto je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné dovolanie (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky). Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

7. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. V zmysle § 432 ods. 1 CSP, dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa § 432 ods. 2 CSP sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

8.1. Právny posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

9. V prejednávanej veci dovolatelia prípustnosť svojho dovolania opierali o ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP, keď rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

9.1. Dovolatelia namietali odklon a nesprávne riešenie právnej otázky poskytnutia ochrany v prípade kolízie ochrany vlastníckeho práva žalobcov ako pôvodných vlastníkov sporných nehnuteľností a vlastníckeho práva žalovaného 3/, ktorý vlastnícke právo získal dobromyseľne na základe uzavretej kúpnej zmluvy, a to poukazom na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/223/2016, 3Cdo/144/2010, 5MCdo/12/2011, aj na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 50/2010. Inými slovami, dovolatelia namietali nesprávne riešenie právnej otázky prelomenia zásady nemo plus iuris a s tým súvisiaceho nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka na základe dobrej viery nadobúdateľa (ďalej len otázka prelomenia zásady nemo plus iuris).

9.2. K uvedenému dovolací súd poznamenáva, že pri svojom rozhodovaní je viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Prípustnosť podaného dovolania teda dovolací súd posudzuje vždy autonómne podľa jeho obsahu (napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/54/2018, aj ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 51/2020). Rovnako tak dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (viď rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. 1VOBdo/2/2020).

10. Keďže žalobcami 1/ až 3/ nastolená právna otázka (bod 3. a 9.1. tohto rozhodnutia) bola rozhodujúca pre rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej, dovolací súd v ďalšom skúmal, či je opodstatnená ich výhrada, že pri riešení tejto otázky zo strany odvolacieho súdu došlo k nesprávnemu právnomu posúdeniu veci.

11. Dovolací súd v tejto súvislosti najskôr poukazuje na donedávna existujúce dve skupiny rozhodnutí

najvyššieho súdu posudzujúce predmetnú právnu otázku, keď do prvej skupiny bolo možné zaradiť rozhodnutia zotrúvajúce na zásade nikto nemôže previesť na iného viac práv ako sám (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, skrátene zaužívané ako *nemo plus iuris*, napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/144/2010, 2MCdo/20/2011, 5MCdo/12/2011, 1Cdo/146/2012, 3Cdo/223/2016, 7Cdo/139/2019). A do druhej skupiny rozhodnutia, ktoré umožňovali prelomenie predmetnej zásady, resp. priamo konštatovali možnosť nadobudnutia vlastníckeho práva (resp. iného vecného práva) s odkazom na dobrú vieru jeho nadobúdateľa (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/71/2011, 6Cdo/792/2015, 2Cdo/231/2017, 4Cdo/102/2017, 1Cdo/160/2018, 4Cdo/95/2019, 4Cdo/142/2019, 4Cdo/28/2020), pričom v nich okrem iného boli reflektované závery vyslovené v nálezoch ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 549/2015, I. ÚS 151/2016 a I. ÚS 460/2017, resp. aj rozhodnutia, ktoré pripúšťali nadobudnutie vlastníckeho práva (len) na základe dobrej viery nadobúdateľa nehnuteľnosti.

12. Ďalej dovolací súd považuje za potrebné upriamiť pozornosť aj na nález ústavného súdu z 19. januára 2021 sp. zn. I. ÚS 510/2016 (podobne aj rozhodnutie ústavného súdu z 09. februára 2021 sp. zn. IV. ÚS 59/2021) korigujúci do istej miery svoje predošlé rozhodnutia vo vzťahu k nastolenej právnej otázke. Uvedený nález tak svojím spôsobom otvoril cestu k ustáleniu (predtým nejednotnej, resp. rozdielnej) rozhodovacej praxe najvyššieho (dovolacieho) súdu v tejto otázke, a to prostredníctvom uznesenia veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia (ďalej len „veľký senát“) z 27. apríla 2021 sp. zn. 1VOBdo/2/2020 publikovaného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 56/2021. Čo znamenalo, že v čase po podaní dovolania (19. februára 2020) v otázke dovolateľov týkajúcej sa prelomenia zásady *nemo plus iuris* došlo k ustáleniu rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

13. Zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov je podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] zverené najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), ktorému je okrem iného priznaná aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (I. ÚS 17/01, III. ÚS 346/05).

13.1. Od 01. júla 2016 je zabezpečenie jednoty rozhodovania a jednoty judikatúry predovšetkým úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu (§ 48 CSP, pozri aj rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 252/2019). Veľký senát ako zásadný právny nástroj má za úlohu zjednotiť rozdielnu rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, a to aj s ohľadom na záväznosť jeho rozhodnutí podľa § 48 ods. 3 veta prvá CSP pre ostatné senáty (občianskoprávneho, ako aj obchodnoprávneho kolégia) najvyššieho súdu. Aby totiž najvyšší súd mohol plniť svoju základnú úlohu, ktorou je zjednocovanie judikatúry, musí samotná judikatúra najvyššieho súdu pôsobiť navonok jednotne, k čomu majú prispieť najmä všeobecne záväzné rozhodnutia veľkého senátu.

14. K retrospektívnym účinkom zmenenej judikatúry dovolací súd vyjadruje vo svojich rozhodnutiach priebežne stabilný názor, že pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu a iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti, ale nový právny názor je potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza.

15. Veľký senát vo vyššie zmieňovanom rozhodnutí R 56/2021 vo vzťahu k dovolateľmi nastolenej právnej otázke okrem iného uviedol, že slovenská právna úprava nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka vo všeobecnosti neupravuje. Nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka umožňuje len v zákonom upravených prípadoch, predstavujúcich výnimku zo zásady, že vlastnícke právo možno nadobudnúť iba od vlastníka; len v týchto prípadoch zákon uprednostňuje ochranu dobromyseľného nadobúdateľa veci a umožňuje prelomenie zásady *nemo plus iuris*. Z tohto konštatovania vyplýva, že neprichádza do úvahy, aby súdy bez toho, aby existoval zákonný podklad, rozširujúco vyvodzovali možnosť ochrany dobromyseľného nadobúdateľa tým spôsobom, že dobrá viera nadobúdateľa sama postačuje na priznanie vlastníckeho práva, t. j. že by nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka bolo prípustné vo všeobecnosti. Uvedené platí bez ohľadu na to, že zotrvanie na zásade *nemo plus iuris*

môže pôsobiť v subjektívnej rovine nespravodlivo voči nadobúdateľovi veci. Zároveň uviedol, že nadobudnutie veci v dobrej viere od nevlastníka vo všeobecnosti (t. j. okrem prípadov výslovne predpokladaných zákonom) nemožno zaradiť ani medzi iné skutočnosti ustanovené zákonom, na základe ktorých možno nadobudnúť vlastnícke právo k veci (podľa § 132 ods. 1 OZ).

15.1. Veľký senát ďalej poukázal na výnimky zo zásady nemo plus iuris, uprednostňujúce ochranu dobromyseľného nadobúdateľa, ktoré sú taxatívne upravené naprieč jednotlivými právnymi predpismi. Medzi tieto výnimky zaradil ustanovenia § 486 OZ, § 446 Obchodného zákonníka, § 93 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii, § 19 ods. 3 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a § 61 Exekučného poriadku (v znení účinnom do 31. marca 2017, resp. § 140 ods. 2 písm. l) v spojení s § 150 ods. 2 Exekučného poriadku v znení účinnom od 01. apríla 2017) a zdôraznil, že v iných prípadoch má dobrá viera nadobúdateľa význam len pri nárokoch podľa ustanovenia § 126 ods. 2 OZ v spojení s § 129 ods. 1 OZ, ktorých sa však nadobúdateľ v dobrej viere - ktorý sa nestal vlastníkom veci s odkazom na zásadu nemo plus iuris - nemôže domáhať voči skutočnému vlastníkovi veci.

15.2. V ďalšom veľký senát konštatoval, že pri posudzovaní zásady nemo plus iuris (resp. ochrany dobromyseľného nadobúdateľa) je potrebné rozlišovať situácie, kedy došlo po uzatvorení kúpnej zmluvy k zrušeniu nadobúdacieho titulu predávajúceho od situácie, kedy sa predávajúci vôbec nestal vlastníkom prevádzanej nehnuteľnosti, napríklad z dôvodu (absolútnej) neplatnosti zmluvy ako nadobúdacieho titulu na strane predávajúceho. Dodal, že v prípade neplatnej zmluvy o prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nedochádza k právnym následkom ňou predkladaným. Uvedené okrem iného znamená, že ňou nedochádza k prevodu vlastníckeho práva z prevodcu na nadobúdateľa a keďže nadobúdateľ vlastnícke právo k nehnuteľnostiam nenadobudol, nemôže s danými nehnuteľnosťami nakladať, čo okrem iného znamená, že nadobúdateľ ich nemôže ďalej previesť na ďalší subjekt (ktorý sa v takom prípade taktiež nemôže stať ich vlastníkom).

15.3. V nadväznosti na toto konštatovanie veľký senát uviedol, že treba naďalej zotrvať na právnom závere vyslovenom najvyšším súdom už v rozsudku sp. zn. 1Cdo/96/1995 (publ. v časopise Zo súdnej praxe pod č. 39/1998), v zmysle ktorého „absolútna neplatnosť právneho úkonu nastáva bez ďalšieho priamo zo zákona a hľadá sa naň, ako by nebol urobený; táto neplatnosť nemôže byť zhojená dodatočným schválením a nemôže sa konvalidovať ani dodatočným odpadnutím dôvodu neplatnosti. Absolútne neplatný právny úkon nespôsobí právne následky ani v prípade, že na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností.“ Možnosť prelomenia zásady nemo plus iuris - okrem zákonom predvídaných výnimiek - nie je podľa veľkého senátu možné odvodiť ani zo znenia ustanovenia § 70 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a zápise vlastníckych a iných práv (katastrálny zákon), a to ani s odkazom na čl. 1 ods. 1 Ústavy SR, z ktorého ako takého tiež nemožno odvodiť uprednostnenie ochrany dobrej viery nadobúdateľa nehnuteľnosti pred ochranou jej vlastníka alebo aspoň pomerovanie medzi ochranou vlastníka veci a dobrou vierou ďalšieho nadobúdateľa.

15.4. Veľký senát napokon dospel k záveru, že dobrá viera nadobúdateľa nehnuteľnosti v správnosť údajov katastra nehnuteľností o jej (predchádzajúcom) vlastníkovi nepostačuje pre záver súdu o tom, že mohol nadobudnúť vlastnícke právo, ak sa preukáže, že táto zapísaná osoba v skutočnosti v čase uzavretia kúpnej zmluvy nebola vlastníkom prevádzanej nehnuteľnosti, napríklad z dôvodu, že predchádzajúca zmluva o prevode nehnuteľnosti predstavovala absolútne neplatný právny úkon. Z dôvodu absolútnej neplatnosti zmluvy predávajúci nemohol nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti a rovnako tak nemohol „neexistujúce“ vlastnícke právo previesť na ďalšiu osobu, hoci konajúcu v dobrej viere. Naďalej tak treba zotrvať na právnom závere, že absolútne neplatný právny úkon nespôsobí právne následky ani v prípade, ak na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností.

15.5. S ohľadom aj na uvedené veľký senát uzatvoril, že: I. Na základe absolútne neplatného právneho úkonu nie je možné nadobudnúť vlastnícke právo, a to ani v prípade, že na jeho podklade bol

uskutočnený vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností; II. S odkazom na právnu zásadu, podľa ktorej nikto nemôže previesť na iného viac práv, ako sám má (nemo plus iuris), nemôže platne previesť vlastnícke právo k nehnuteľnosti na inú osobu ten, kto je na základe absolútne neplatného právneho úkonu vedený v katastri nehnuteľností ako vlastník nehnuteľností; III. Dobrá viera nadobúdateľa, že hnutelnú alebo nehnuteľnú vec nadobúda od vlastníka, má vplyv na nadobudnutie vlastníckeho práva len pokiaľ zákon v taxatívne vymedzených prípadoch nadobudnutie vlastníckeho práva s odkazom na dobrú vieru ich nadobúdateľa výslovne upravuje. V iných prípadoch právna úprava de lege lata nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka s odkazom na dobrú vieru nadobúdateľa neumožňuje; IV. Ustanoveniu § 70 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon), ktoré upravuje hodnovernosť údajov katastra, nezodpovedá výklad, podľa ktorého už len sama evidencia vlastníctva nehnuteľnosti v katastri nehnuteľností zakladá dobrú vieru evidovaného vlastníka v to, že je vlastník.

16. Vec prejednávajúci senát viazaný právnymi závermi vyslovenými veľkým senátom v uznesení sp. zn. IVObo/2/2020, vychádzajúc z ustanovenia § 48 ods. 3 veta prvá CSP, dospel v preskúvanom prípade k záveru, že pokiaľ odvolací súd založil svoje rozhodnutie v dovolateľmi nastolenej právnej otázke na inom právnom názore, podľa ktorého ochrana žalobcov 1/ až 3/ ako pôvodných vlastníkov sporných nehnuteľností zaručovaná zásadou nikto nemôže previesť viac práv, než má sám bola v predmetnej veci prelomená ochranou dobrej viery žalovaného 3/ ako nadobúdateľa sporných nehnuteľností (za situácie, keď nešlo ani o jeden z taxatívne vymedzených prípadov, ktoré zákon v súvislosti s nadobudnutím vlastníckeho práva s poukazom na dobrú vieru ich nadobúdateľa výslovne upravuje), treba mať za to, že jeho rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Vzhľadom na to dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcov 1/ až 3/ je nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale aj dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP).

17. Dovolací súd dáva do pozornosti, že po rozhodnutí veľkého senátu už najvyšší súd rozhodoval v obdobných veciach (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/278/2019, 7Cdo/174/2020, 9Cdo/232/2021, 1Cdo/127/2022), pričom rozhodnutie sp. zn. 8Cdo/278/2019 bolo publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 51/2021 s nasledovnou právnou vetou: na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy sa kupujúci nestal vlastníkom predávanej nehnuteľnosti, preto sa jej vlastníkom nestal ani ten, kto - aj keď v dobrej viere v správnosť údajov katastra nehnuteľností - odvodzuje od tohto kupujúceho (nevlastníka) svoje vlastnícke právo k nehnuteľnosti.

18. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd uzavrel, že dovolanie žalobcov 1/ až 3/ smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale zároveň aj dôvodné, nakoľko dovolaním napadnutý rozsudok (práve v riešení predmetnej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu) spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

19. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomocí patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v zmysle týchto ustanovení zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

20. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.